

Pracownicy Katedry Historii Najnowszej o Jubilatce

Niniejsza Księga Jubileuszowa jest dedykowana Profesor Irenie Stawowy-Kawce przez współpracowników, uczniów i doktorantów jako wyraz uznania środowiska akademickiego za wkład, który Jubilatka wniosła w rozwój nauki zarówno w Polsce, jak i za granicą.

Wieloletnia, rozległa działalność naukowa i dydaktyczna pozwoliła Pani Profesor na zbudowanie kontaktów i współpracy z licznymi ośrodkami naukowymi i badawczymi w kraju i poza nim – tu wyraźnie należy wskazać region Półwyspu Bałkańskiego oraz szczególnie umiłowaną przez Jubilatkę Macedonię. Tak szeroka działalność zaowocowała relacjami z licznymi badaczami, których aktywność naukowa dotyczyła zarówno Bałkanów, jak i Europy Środkowej – obszarów połączonych w toku dziejów wspólną historią oraz dzięki zamieszkującym je w dużej mierze narodom słowiańskim. Fakt ten został uwzględniony przy poszukiwaniu tematu odpowiedniego dla Księgi Jubileuszowej, który dałby możliwość zaznaczenia aktywności wszystkich, przez lata swojej pracy mających okazję spotkać się i współpracować z Profesorem Ireną Stawowy-Kawką. Co więcej, uwzględniając ścieżkę Jej kariery naukowej, należy zauważyć, że obszar tej aktywności naukowej nie zawsze związany był wyłącznie z Bałkanami, ale właśnie z Europą Środkową, co stanowiło dodatkową inspirację dla poszerzenia tematyki niniejszego tomu.

Całościowy dorobek Profesor Ireny Stawowy-Kawki obejmuje ponad 150 rozpraw, artykułów – także w językach obcych.

Jest to sześć monografii:

1. *Macedonia w polityce państw bałkańskich w XX wieku*, Wydawnictwo Secesja, PAN Oddział w Krakowie, Prace Komisji Historycznej nr 53, ISBN 83-85483-39-X, Kraków 1993, 160 ss.
2. *Ekspansja gospodarcza Trzeciej Rzeszy w Jugosławii i Rumunii (1929–1939)*, Wydawnictwo UJ, ISBN 83-233-0659-1, Kraków 1993, 148 ss.
3. *Historia Macedonii*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, ISBN 83-04-04549-4, Wrocław 2000, s. 370. Wydanie uzupełnione w języku macedońskim: *Istorija na Makedonija*, Ministerstvoto za kultura na RM – Menora, ISBN 9989-932-43-3, Skopje 2002, 441 ss.

4. *Malcinstvata na Balkanot (XX vek)*, wspólnie z S. Kiselinovskim, Institut za nacionalna istorija, ISBN 9989-624-95-X, Skopje 2004, 238 ss.
5. *Wielka historia świata. Od drugiej wojny światowej do XXI wieku*, wspólnie z T. Czekalskim, P. Mikietyńskim, J. Politem, W. Rojkiem, J.J. Węc, red. W. Rojek, Kraków 2006, Oficyna Wydawnicza Fogra, Świat Książki, pod patronatem PAU, ISBN 83-7391-591-5, t. 12, 864 ss.; rozdziały:
 - *Bułgaria*, s. 190–201,
 - *Cypr*, s. 57–63,
 - *Grecja*, s. 63–77,
 - *Turcja*, s. 286–302.
6. *Albańczycy w Macedonii 1944–2001*, Wydawnictwo UJ, ISBN 978-83-233-3718-8, Kraków 2014, 406 ss., mapy i zdjęcia.

Pani Profesor jest również współautorką podręczników akademickich:

1. *Najnowsza historia świata 1945–1995*, red. A. Patek, J. Rydel, J.J. Węc, Kraków 1997, Wydawnictwo Literackie, t. I – ISBN 83-08-02688-5, t. II – ISBN 83-08-02717-2, t. III – ISBN 83-08-02718-0, t. I–III; –rozdziały:
 - *Jugosławia. Pod wodzą Tity*, t. I, s. 87–90,
 - *Jugosławia 1948–1955. Konflikt z ZSRR*, t. I, s. 322–325,
 - *Jugosławia lata stabilizacji*, t. II, s. 73–76,
 - *Jugosławia w latach 1979–1995*, t. III, s. 127–133.
2. *Najnowsza historia świata 1995–2007*, t. IV, red. A. Patek, J. Rydel, J.J. Węc, Wydawnictwo Literackie, ISBN 978-83-08-04289-2, Kraków 2008, t. 4, s. 648; rozdziały:
 - *Słowenia*, s. 226–229,
 - *Chorwacja*, s. 229–232,
 - *Bośnia i Hercegowina*, s. 233–235,
 - *Jugosławia (Serbia i Czarnogóra)*, s. 235–239,
 - *Kosowo*, s. 240–243,
 - *Macedonia*, s. 243–247,
 - *Cypr*, s. 259–261.
3. *Republika Macedonii na drodze do Unii Europejskiej – rys historyczny*, [w:] *Żeglarze pamięci. Antologia współczesnej literatury macedońskiej*, red. V. Cepiśevska, L. Miodyński, B. Zieliński, Wydawnictwo Naukowe UAM, ISBN 978-83-232-2025-1, Poznań 2009, s. 35–64.

Swe rozprawy i większe artykuły naukowe drukowała w kraju w tomach tematycznych w różnych ośrodkach naukowych w Warszawie, Poznaniu, Wrocławiu, Opolu i Łodzi oraz w takich czasopismach, jak „Studia Historyczne”, „Studia z Dziejów Rosji i Europy Południowo-Wschodniej”, „Politeja”, „Dzieje Najnowsze”, „Kwartalnik Historyczny”, „Studia Politologica Ucraino-Polona”, „Studia Polono-Danubiana et Balcanica”, „Balcanika Posnaniensia. Acta et Studia, Prace Komisji Środkowoeuropejskiej” (po zmianie nazwy „Studia Środkowoeuropejskie i Bałkanistyczne”), oraz w czasopismach

zagranicznych: w Salonikach w „Balkan Studies”, w Skopiu w czasopiśmie „Glasnik INI”, oraz pracach zbiorowych w serii Dokumente und Schriften der Europäischen Akademie Otzenhausen, w instytucjach naukowych: Österreichische Ost- und Südost-europa Institut w Wiedniu, Institut po balkanistika pri BAN oraz Universitet „Sv. Kliment Ohridski” w Sofii, Makedonskata akademija na naukite i umetnostite, Institut za nacionalna istorija w Skopiu.

Ogromną wagę Pani Profesor przywiązywała do pracy w organizacjach naukowych. Od 1990 roku jest członkiem Komisji Historycznej PAN Oddział w Krakowie, której przewodniczył prof. dr hab. Marian Zgórniak. Przez dwie kadencje pełniła funkcję sekretarza technicznego tej Komisji, a od 1994 do 2000 roku – jej sekretarza naukowego. Do dzisiaj jest jej aktywnym członkiem. Uczestniczyła również w pracach założonego i prowadzonego przez prof. dra hab. Henryka Batowskiego, a od 1992 roku przez prof. dra hab. Michała Pułaskiego, Zespołu do Badań Dziejów Europy Środkowej i Południowo-Wschodniej w Instytucie Historii UJ.

Swoją aktywność naukową Jubilatka realizowała również przez zaangażowanie w pracach Komisji Środkowoeuropejskiej Polskiej Akademii Umiejętności, której jest członkiem od grudnia 1991 roku, czyli od jej założenia przez prof. Henryka Batowskiego do dziś. Od 2000 roku pełniła funkcję wiceprzewodniczącej tej Komisji, a od 2016 roku jest jej przewodniczącą. Do pracy w Komisji Pani Profesor potrafiła zaangażować nie tylko liczne grono swych kolegów, ale przede wszystkim młodych pracowników kierowanej przez nią Katedry Historii Współczesnej w Instytucie Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ: dr hab. Agnieszkę Kastory, dr hab. Mirellę Korzeniewską-Wiszniewską, która pełni funkcję sekretarza naukowego Komisji, oraz dra Rafała Woźnicę. Jubilatka zawsze przywiązywała ogromną wagę do pracy zespołowej w ramach Katedry, a także z doktorantami. Ich czynny udział w pracach Komisji powodował, że comiesięczne spotkania naukowe przy kawie nabierały szczególnego znaczenia dla pracowników Katedry, gdyż swe referaty wygłaszali zapraszani przez Panią Profesor najwybitniejsi specjaliści zajmujący się badaniami w kraju i za granicą. W ramach Komisji Środkowoeuropejskiej PAU wydawane jest czasopismo „Studia Środkowoeuropejskie i Bałkanistyczne” (wcześniejsza nazwa „Prace Komisji Środkowoeuropejskiej”), w którym funkcje redaktorów naczelnych pełnią wspólnie prof. Jan Machnik oraz prof. Irena Stawowy-Kawka, a funkcję sekretarza redakcji – dr hab. Mirella Korzeniewska-Wiszniewska.

W 2012 roku w porozumieniu z Sekretarzem Generalnym PAU prof. Jerzym Wyrozumskim, i na jego prośbę, prof. Irena Stawowy-Kawka podjęła współpracę z Instytutem Państwa i Prawa im. Wołodymyra Koreckiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, któremu przewodniczy prof. Wołodymyr Horbatenko, i Polskiego Towarzystwa Naukowego w Żytomierzu pod kierunkiem Sergiusza Rudnickiego. W organizowaniu współpracy czynny udział biorą pracownicy kierowanej przez Jubilatkę Katedry, a zwłaszcza dr hab. Agnieszka Kastory, która dba o poziom naukowy i redakcję polskich artykułów w kolejnych rocznikach czasopisma „Studia Politologica Ukraino-Polona”. W 2015 roku czasopismu nadano w Paryżu, jako rocznikowi naukowemu, numer ISSN i znalazło się ono na liście B czasopism naukowych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

W ramach współpracy polsko-ukraińskiej w PAU zostały zorganizowane trzy konferencje:

1. „Zagrożenia – wyzwania – szanse bezpieczeństwa europejskiego”. Konferencja odbyła się w Krakowie w dniach 26–27 listopada 2015 r.
2. „Zmiany demograficzne i problemy mniejszości narodowych w Europie Środkowo-Wschodniej i na Bałkanach”. Konferencja odbyła się w Żytomierzu w dniu 4 listopada 2016 r.
3. „Między Unią Europejską a Eurazją. Przestrzeń poradziecka wobec szans i zagrożeń”. Konferencja odbyła się w Krakowie w dniach 23–24 listopada 2017 r. Teksty wygłaszanych referatów drukowane są w roczniku „Studia Polito-logica Ukraino-Polona”.

Spośród aktywności Jubilatki w międzynarodowych organizacjach naukowych należy odnotować pracę w ramach Komisji Najnowszych Dziejów Słowian przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów, której Pani Profesor została przewodniczącą na Kongresie obradującym w Lublanie w dniach 15–21 sierpnia 2003 roku. W jej skład weszło 12 naukowców z różnych krajów środkowoeuropejskich i bałkańskich. Ponownie Komisja została zarejestrowana na Kongresie w Ochrydzie, potem w Mińsku. Obecnie liczy 25 badaczy, głównie z krajów Europy Środkowo-Wschodniej i Południowo-Wschodniej, ale także z Rosji i USA. Trzon stanowią jednak Polacy, Czesi, Bułgarzy, Macedończycy, Chorwaci i Ukraińcy. Dzięki współpracy pracowników Katedry i doktorantów Komisja działa bardzo aktywnie. Prowadzone obecnie w Komisji badania obejmują trzy główne obszary badawcze:

1. Narody i mniejszości narodowe w Europie Środkowo-Wschodniej i Południowo-Wschodniej – dzieje konfliktów.
2. Kierunki badań nad dziejami Słowian w XIX i XX wieku. Zagadnienia historyograficzne.
3. Źródła do dziejów najnowszych Słowian – gromadzenie i publikacja.

W ramach prac Komisji zostały zorganizowane przez pracowników Katedry Historii Współczesnej Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego i Polskiej Akademii Umiejętności liczne konferencje naukowe, a materiały z nich wydano jako prace zbiorowe w ramach wspomnianych obszarów badawczych:

Ad 1

Tożsamość narodowa w społeczeństwie multietnicznym Macedonii. Historia – kultura – literatura – język – media, red. M. Kawka, I. Stawowy-Kawka, Wydawnictwo UJ, ISBN 978-83-233-2481-2, Kraków 2008, 286 ss.

Międzycywilizacyjny dialog w świecie słowiańskim w XX i XXI wieku, red. I. Stawowy-Kawka, Księgarnia Akademicka, ISBN 978-83-7638-199-2, Kraków 2012, 388 ss.

Tożsamość i samoidentyfikacja bałkańskich narodów, mniejszości etnicznych i religijnych po rozpadzie Jugosławii. Historia – kultura – język – media, „Studia Środkowoeuropejskie i Bałkanistyczne”, red. J. Machnik, I. Stawowy-Kawka, ISSN 1233-0558, <http://www.ejournals.eu/SSB/>, Kraków 2017, t. XXVI, 328 ss.

Ad 2

Obraz konfliktów między narodami słowiańskimi w XIX i XX wieku w historiografii, Wydawnictwo UJ, ISBN 978-83-233-2333-4, Kraków 2007, 238 ss.

Ad 3

W ramach prac Komisji prof. Irena Stawowy-Kawka wydała wspólnie z prof. Kateriną Todoroską tom dokumentów w językach polskim i macedońskim:

Bilateralne polsko-macedoński odnosi 1991–2011, red. I. Stavovi-Kavka, K. Todoroska, Ministerstvo za kultura na RM – Menora, ISBN 978-608-200-249-1, Skopje 2013, t. I, 240 ss. + Predgovor.

Polsko-macedońskie stosunki bilateralne 1991–2011, red. I. Stawowy-Kawka, K. Todoroska, Ministerstwo Kultury na RM – Menora, ISBN 978-608-200-257-6, Skopje 2013, t. I, 136 ss. + Słowo wstępne.

Na temat pracy Komisji Najnowszych Dziejów Słowian przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów szerzej zob. *Komisja Najnowszych Dziejów Słowian (2003–2013)*, [w:] *Oblicza sławistyki. Komisje Międzynarodowego Komitetu Sławistów (1958–2013)*, red. S. Gajda, Uniwersytet Opolski. Instytut Polonistyki i Kulturoznawstwa, ISBN 978-83-8688-160-4, Opole 2013, s. 241–248.

Najbardziej interesuje i cieszy Panią Profesor współpraca z kolegami z Macedonii. Oficjalną umowę o współpracy podpisano w 2002 roku między Instytutem Historii Narodowej w Skopje a Instytutem Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ. Dało to podstawę do wykładów prowadzonych przez macedońskich kolegów dla studentów, organizowania wspólnych konferencji naukowych oraz zapoznania się z publikacjami naukowymi, a także z sytuacją polityczną, nie tylko w samej Macedonii, ale w całym regionie Bałkanów. Do najważniejszych konferencji zorganizowanych w ramach tej współpracy i materiałów z nich, wydanych jako opracowania tematyczne, należą:

Macedonia in the 20th Century, red. N. Veljanovski, Institut za nacionalna istorija, ISBN 9989-624-87-9, Skopje 2004, s. 243–251.

Miejsce Macedonii na Bałkanach, red. I. Stawowy-Kawka, Wydawnictwo UJ, ISBN 83-233-1949-9, Kraków 2005, 282 ss.

Makedonsko-polski vrski (Prilozi od meġunarodniot naučen sobir odrġan vo Skopje na 28–29 noemvri 2005), red. T. Ćepreganov, I. Stavovi-Kavka, S. Venovska-Antevska, S. Kiselinovski, Institut za nacijaonalna istorija, ISBN 978-9989-159-30-5, Skopje 2007, 182 ss.

Makedonija – Polska. Istorija, jazik i kultura (prilozi od meġjunarodnata naučna konferencija odrġana bo Skopje na 14 noemvri 2008), red. T. Ćepreganov, I. Stawowy-Kawka, S. Kiselinovski, D. Gjorgjiev, Institut za nacionalna istorija, ISBN 978-9989-159-30-5, Skopje 2009, 206 ss.

Macedoński dyskurs niepodległościowy. Historia – kultura – literatura – język – media, red. I. Stawowy-Kawka, M. Kawka, Wydawnictwo UJ, ISBN 978-83-233-3054-7, Kraków 2011, 271 ss.

The Outbreak of the Albanian-Macedonian Armed Conflict in 2001 – the Economic Situation, [w:] *Macedonia in 20th and 21st Century. History. Religion, Culture, Language. Law, Politics*, red. M. Korzeniewska-Wiszniewska, „Politeja”, Nr 4 (30), Księgarnia Akademicka, ISSN 1733-6716, Kraków 2014, t. 30, s. 418.

Makedonija – Polska. Istorija, kultura, jazik, literature, medium, red. D. Gjorgiev, ISBN 978-9989-159-66-4, Skopje 2015, s. 224.

Współpraca z naukowcami z Macedonii była możliwa dzięki pracy całego zespołu członków Katedry Historii Współczesnej INP i SM UJ oraz doktorantów Pani Profesor. Nie tylko brali oni udział w organizowaniu poszczególnych konferencji w Krakowie i w stolicy Macedonii, ale także wszyscy byli jej aktywnymi uczestnikami, przygotowując referaty i uczestnicząc w dyskusjach naukowych.

Profesor Irena Stawowy-Kawka jest członkiem Komisji Bałkanistyki Polskiej Akademii Nauk (Oddział w Poznaniu), Polskiej Komisji Kultury i Historii Bałkanów (The Polish Commission of Balkan Culture and History) afiliowanej przy Międzynarodowym Stowarzyszeniu Studiów nad Europą Południowo-Wschodnią (Association Internationale d'Études du Sud-Est Européen – AIESEE), a także Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych i Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych. W latach 1999–2001, gdy przewodniczącą Polsko-Bułgarskiej Komisji w PAN i BAN w Warszawie i w Sofii była Profesor Elżbieta Znamierowska-Rakk, Jubilatka brała czynny udział w jej pracach.

Pani Profesor wchodzi także w skład komitetów redakcyjnych czasopism: „Politeja” (czasopismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych) oraz „Glasnik” (czasopismo Instytutu Historii Narodowej w Skopiu).

Przez dwie kadencje pełniła funkcję dyrektora Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego (w latach 2002–2008). W tymże Instytucie stworzyła od podstaw Katedrę Historii Współczesnej i kieruje nią do dnia dzisiejszego. Obecnie w Katedrze Historii Współczesnej obok Pani Profesor Ireny Stawowy-Kawki pracują trzy osoby (Agnieszka Kastory, Mirella Korzeniewska-Wiszniewska, Rafał Woźnica). Katedra prowadzi szeroko zakrojone tematycznie badania o interdyscyplinarnym charakterze, których koncepcja, charakter realizacji oraz wyniki omawiane są podczas cotygodniowych spotkań, podczas których zacieśniana jest współpraca oraz zespołowa forma działania, o którą prof. Irena Stawowy-Kawka zawsze szczególnie dbała. To pozwoliło na wypracowanie dużej solidarności zespołu oraz ukształtowanie świadomości wysokiego poziomu zarówno merytorycznego, jak i metodologicznego.

W ramach Katedry Historii Współczesnej prowadzone są wykłady i ćwiczenia w następującym zakresie tematycznym:

1. Mniejszości narodowe i etniczne Półwyspu Bałkańskiego.
2. Polityka regionu Morza Czarnego.
3. Transformacje polityczne po 1989 roku w Europie Południowo-Wschodniej.
4. Konflikty religijne i etniczne w Europie.
5. Problemy separatystyczne.
6. Przestępczość transnarodowa.

Profesor Irena Stawowy-Kawka wypromowała ponad 150 magistrów oraz 6 doktorów (Agnieszka Kastory, Mirella Korzeniewska-Wiszniewska, Rafał Woźnica, Zoran Vučković, Jakub Sokół, Żanna Wójtowicz). Była także recenzentem 9 rozpraw doktorskich, 2 przewodów habilitacyjnych i 3 tytułów profesorskich.

Pracownicy Katedry Historii Współczesnej INP i SM UJ kierują na ręce Jubilatki gorące słowa podziękowań i wdzięczności za stworzenie doskonałych warunków do rozwoju naukowego, rozwijania współpracy międzynarodowej, tworzenia przestrzeni dającej możliwość wymiany myśli naukowej i krytycznej oceny rezultatów badań naukowych. Dzięki Pani Profesor realna stała się możliwość współpracy z wieloma ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą oraz w najważniejszych organizacjach zrzeszających naukowców badających problemy Europy Środkowej i Bałkanów. Należy też podkreślić, że Pani Profesor zawsze służyła radą i wsparciem oraz starała się tworzyć jak najlepsze warunki do pracy naukowej.

Szanowna Pani Profesor, życzymy w nadchodzących latach dużo zdrowia, wszelkiej pomyślności oraz kolejnych sukcesów w realizacji podjętych programów badawczych.

W imieniu uczniów i doktorantów

Mirella Korzeniewska-Wiszniewska
Agnieszka Kastory
Rafał Woźnica